

THEMABIJEEENKOMST 'INTEGRALE BURGERPARTICIPATIE'

donderdag 24 april 2008 in de Rustburcht te Rotterdam

VERSLAG

Opening

Dagvoorzitter mevrouw M. Rodrigues Pereira opent de vergadering waarbij ze de aanwezigen welkom heet en het programma toelicht.

Deze themabijeenkomst is georganiseerd door De Arme Kant van Zuid-Holland in samenwerking met de Stichting Provinciaal Overleg Cliëntenraden Zuid-Holland en is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de provincie Zuid-Holland.

Inleiding door mevrouw W. Kuiper, stichting CliP - Integrale burgerparticipatie gezien vanuit de overheid

Vorig jaar is de studiedag Burgerinitiatief & Burgerparticipatie door de Arme Kant georganiseerd; dit jaar wordt hieraan een vervolg gegeven door de bijeenkomst 'Integrale Burgerparticipatie' te houden.

Burgerparticipatie begint bij burgers. We hebben allemaal verantwoordelijkheid in de samenleving. 'De samenleving, dat zijn wij samen'. De overheid beseft dit steeds meer. Als je inzicht hebt in de behoeften en wensen die de burgers hebben, dan kun je de juiste prioriteiten stellen en aansluiten bij de behoeften. Ze hopen daarbij op creatieve ideeën. Ze willen de betrokkenheid en het draagvlak vergroten, alsmede een betere besluitvorming. Dit alles moet dan leiden tot meer tevreden burgers.

Burgerparticipatie

Om meer inzicht te krijgen in wat integrale burgerparticipatie inhoudt, moet eerst het begrip burgerparticipatie worden gedefinieerd.

Volgens Mark Hendriks en Rob Eijsermans ('Burgerparticipatie, een praktische handleiding voor gemeenten') is de definitie van burgerparticipatie: Een proces waarbij gemeenten, betrokken burgers/cliënten en eventuele externe deskundigen via een open houding naar elkaar en via een vooraf afgesproken aanpak samen vorm en inhoud geven aan beleid. Het proces benut elkaars deskundigheid en verhoogt het draagvlak voor beslissingen.

Waarom vindt de overheid burgerparticipatie van belang?

- burgerparticipatie schept inzicht in de behoeften en wensen van burgers;
- burgerparticipatie helpt juiste prioriteiten stellen;
- burgers leveren ideeën en creatieve oplossingen voor maatschappelijke problemen;
- burgerparticipatie creëert draagvlak en vergroot de betrokkenheid van de burger;
- burgerparticipatie sorteert effectievere informatie;
- burgerparticipatie levert betere besluitvorming op;
- burgerparticipatie geeft feedback;
- burgerparticipatie levert tevreden burgers op.

Integrale burgerparticipatie

Een voorbeeld van integrale burgerparticipatie is de setting waarin we hier zitten. Een aantal eigenschappen daarvan zijn de transparantie, de samenhang en de steun voor elkaar.

De afbeelding hieronder verklaart dat het integrale aspect van burgerparticipatie inhoudt, dat het een het ander in stand houdt, niet zonder elkaar kan en één geheel vormt.

Integrale benadering

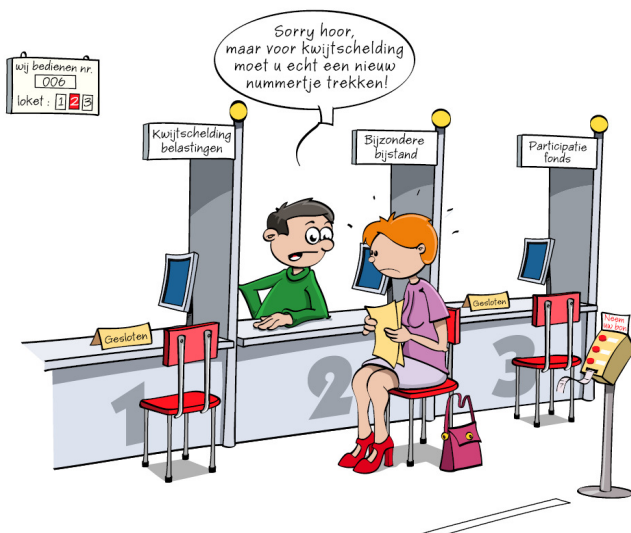

Stichting CLIP

Integrale burgerparticipatie is simpelweg burgerparticipatie op integraal beleid. 'Hoe ziet dat er dan uit? Waar hebben burgers belang bij? Is het wel belangenbehartiging?' Deze vragen rijzen al snel bij de doelgroep van de bijeenkomst, namelijk de belangenbehartigers.

De illustratie hieronder geeft in ieder geval antwoord op de vraag hoe integraal niet zou moeten worden opgevat.

Niet-integraal...

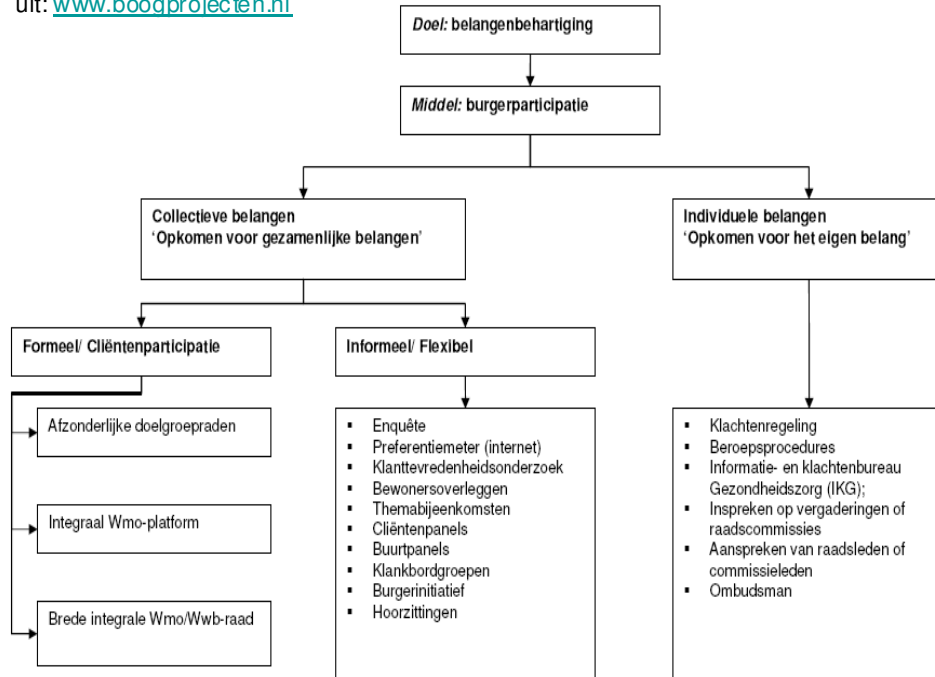

Stichting CLIP

Belangenbehartiging

Belangenbehartiging door middel van burgerparticipatie wordt onderscheiden in Individueel of Collectief en Formeel of Informeel/Flexibel. In het schema hieronder is dat onderscheid nader uitgewerkt:

uit: www.boogprojecten.nl

De mate van invloed die men als belangenbehartiger/-organisatie kan uitoefenen hangt af de trede waar men is gepositioneerd op de ladder van de stijgende trap van betrokkenheid in actieve invloed. Cliëntenraden hebben het vermogen om op deze ladder te stijgen.

Hoeveel invloed heb je?

De vraag is hierbij echter wanneer participatie ingezet dient te worden.

Niet elke vorm van participatie is namelijk zinvol en/of nuttig, niet elk burgerinitiatief is goed (soms moeten belangen afgewogen worden: individueel ten opzichte van collectief - of een paar bewoners) en niet elke vorm van participatie is adequaat. Reacties vanuit de zaal wijzen op de te lage inschrijving.

Participatie dient ingezet te worden/heeft het meeste succes met inachtneming van de volgende factoren:

- participatie moet meerwaarde opleveren. Te denken valt aan het winnen van specifieke kennis die van invloed kan zijn en de verhoging van het draagvlak;
- het onderwerp moet geschikt zijn voor participatie. Een onderwerp is geschikt wanneer het belangrijk is, als er interesse voor is, het hanteerbaar en niet te technisch of complex is, als het nog niet 'af' is en als er ruimte is voor beleidsbeïnvloeding;
- wederzijds vertrouwen moet aanwezig zijn. Vroege betrokkenheid en het uitkiezen van geschikte momenten, een transparante en duidelijke informatieverstrekking en het verantwoorden van de uiteindelijke beslissing zijn componenten van dit vertrouwen;
- goede faciliteiten zijn noodzakelijk. Voldoende budget, personeel en deskundigen dienen voorhanden te zijn om een proces te organiseren.

Hoe is participatie in de praktijk te realiseren? Onthoud dat:

- burgerparticipatie maatwerk is;

Hierbij wordt een vertaalslag gemaakt naar de concrete leefwereld van burgers. Als je informatie van burgers wilt hebben is dat anders dan dat je ze wil informeren.

Ook belangrijk is om de gekozen techniek af te stemmen op de doelstelling en doelgroep.

Voor maatwerk ten aanzien van burgerparticipatie is er geen standaardvorm of vast model.

Een cliëntenraad is overigens wel een vast model, waarbij het soms handig is om op een andere manier informatie te krijgen.

- het van belang is om te letten op welke impact en hoeveel invloed de inbreng van de burger heeft.

Houd er rekening mee dat tijd, aandacht en ideeën van burgers kostbaar zijn. Geef daarnaast een realistisch beeld van de invloed en voorkom daarmee teleurstelling. Laat ook zien wat er met de inbreng gebeurt, communiceer!

Volgens Loyens en Van de Walle, Methoden en technieken van burgerparticipatie 2006 faalt participatie als:

- te snel en te gemakkelijk bekende participatiemethoden worden gebruikt, zonder dat er wordt nagedacht over wat men precies wil;
- er gebrek aan creativiteit (en tijd en middelen) is;
- niet beoordeeld wordt of het onderwerp geschikt is voor burgerparticipatie en welke meerwaarde het oplevert;
- de relatie tussen bestuur en participanten niet constructief is;
- er een (informatie-)kloof tussen burger en overheid is;
- er gebrek aan tijd is (langdurige trajecten motiveren niet);
- er sprake is van schijnparticipatie (dit werkt namelijk funest);
- burgers niet geloven dat hun inbreng telt; opgelopen teleurstellingen blijven door werken.

Extra vragen die kunnen helpen bij de realisatie van burgerparticipatie zijn volgens Thomas, Effective Decision Model of Public Involvement:

1. Wat zijn de eisen aan en beperkingen van het te nemen besluit?
2. Is er aanvullende informatie van burgers nodig?
3. Is er beleidsruimte?
4. Is draagvlak noodzakelijk?
5. Wie is belangrijk voor het besluit?
6. Wordt de hoofddoelstelling onderschreven?
7. Is er veel onenigheid over het onderwerp?

Mevrouw Kuiper voegt hier nog een achtste vraag aan toe:
wat zijn de financiële consequenties?

Het is belangrijk om te weten welke ervaringen cliëntenraden hebben met het in gang zetten van burgerparticipatie. In het algemeen kan hierover gezegd worden dat cliëntenraden zich niet serieus genomen voelen doordat:

- zij niet of heel laat betrokken worden;
- aan hen onduidelijke vragen worden gesteld;
- niet tijdige of niet volledige informatie aan hen wordt gegeven;
- adviezen telkens afgewezen worden;
- de wijze van bejegenen niet correct is; vaak wordt men lastig gevonden;
- er (te) weinig faciliteiten beschikbaar zijn.

Voor belangenbehartigers is het zaak om mensen met minder behartigde belangen ook bij het participatieproces te betrekken. Dat kan door deze groep:

- aansluiting te laten vinden bij de concrete leefwereld;
- aansluiting te laten vinden in het taalgebruik;
- overzichtelijke informatie te geven;
- te erkennen als serieuze gesprekspartner en zijn deskundigheid waarderen;
- vroegtijdig te betrekken;
- ondersteuning te bieden.

Voorts is het van belang om ook tijd te nemen voor algemene vraagstukken en structureel overleg, omdat eenmalig overleg vervliegt.

Uit de zaal wordt in dit verband naar voren gebracht dat de situatie steeds moeilijker wordt voor cliëntenraden. Veel mensen uit de cliëntenraad moeten gaan werken: 'werk boven inkomen'. Hierdoor verdwijnt de (ervarings-)deskundigheid.

Het is duidelijk dat burger- en cliëntenparticipatie toch vaak afhankelijk is van de goodwill van beleidsverantwoordelijken. De overheid moet er belang aan hechten, slechts dan komen er faciliteiten. Soms zit het vast op 1 wethouder waardoor er niets van de grond komt.

Mevrouw Kuiper benadrukt dat: "Participatie van kwetsbare mensen een sensibilisering (=inlevingsvermogen/humanisering) van de samenleving vraagt."

Zaalbespreking

- Integrale burgerparticipatie gezien vanuit belangenorganisaties en cliëntenraden

Voor belangenorganisaties en cliëntenraden is het zinvol om te weten waar het goed gaat in de burgerparticipatie. Hierbij moet worden gelet op de insteek van de overheid en de kritiek van de cliëntenraden.

Mevrouw Kuiper vraagt wat er aan de cliëntenraad wordt gevraagd en wat de cliëntenraad kan behappen. Antwoorden uit de zaal: het zo laat mogelijk opgeven van stukken van de raad is een tactiek, zodat de raad in een moeilijke positie wordt gedwongen. Ook: voordat beleidsstukken op tafel liggen, moeten knelpunten al worden opgelost.

Als je stukken krijgt, moet je goed opletten dat die stukken ook hetzelfde zijn als aangeleverd.

De volgende aandachtspunten gelden voor belangengroepen/cliëntenraden:

- weet wat er gevraagd wordt,
- weet welke informatie er nodig is,
- weet wat er van je verwacht wordt,
- weet hoeveel (beleids-)ruimte er is,
- weet constructief mee te denken,
- ken de eigen beperkingen.

Mevrouw Kuiper adresseert de zaal met de opmerking dat de aanwezigen, zoals zij hier zitten, betrokken burgers zijn. Tegelijkertijd vraagt zij hoe het zit met hun omgeving. Het is moeilijk om mensen erbij te betrekken.

Op de volgende manieren hou je je achterban betrokken:

- taakverdeling;
- scholing (ook voor gemeenteraadsleden): nodig ze uit voor een vergadering van de cliëntenraden, dan zien ze dat niet alleen staan, bijvoorbeeld aan de hand van een bepaald thema;
- publiciteit (activiteiten, vergaderingen en bekend maken welke resultaten je hebt behaald - zelf informatie uitdragen aan de cliëntenraden). Agenda publiceren in de plaatselijke krant.

Vervolgens wordt gesproken over succes- en faalfactoren van cliëntenraden.

Vanuit de Drechtsteden en Maassluis worden enkele positieve voorbeelden genoemd.

Ook Middelharnis heeft een positief verhaal. Zij kunnen zowel politieke partijen als de wethouder met overtuiging en argumenten over de brug krijgen.

Op de vraag of er vanuit de gemeente om advies wordt gevraagd aan cliëntenraden, zijn de ervaringen vanuit de zaal verdeeld.

Middelharnis antwoordt ontkennend, terwijl Rotterdam hierop positief reageert. Rotterdam

vindt ook dat zij aan de gemeente een duidelijk antwoord kan geven.

Mevrouw Kuiper vindt dat gemeenten vaak te algemene vragen stellen en te afwachtend zijn. Dat wordt gedeeld door de aanwezigen.

Mevrouw Kuiper: vragen is een goede manier om proactiever te zijn. Procedures bewaken: wanneer is wat aan de orde? Je moet zelf duidelijk voor ogen hebben wat je wilt. Aan de andere kant zijn gemeenten vaak erg algemeen en afwachtend wat de cliëntenraad inbrengt.

Mevrouw Kuiper stelt aan de aanwezigen de vraag of het gebruikelijk is met betrekking tot een dikke nota om er een voorlegger aan toe te voegen.

Uit de reacties van de aanwezigen blijkt dat dit niet altijd het geval is en wanneer er wel een voorligger is zijn er ook kritiekpunten, zoals het te beperkt beschikbaar stellen van informatie. Men leest dan liever alle informatie door. Daarnaast wordt ook ingegaan op de beschikbare tijd om te reageren door de cliëntenraad; vaak is er tijd te kort.

Een optie is om een commissie te sturen die na kan kijken of er een WWB advies in zit en die kan bezien hoe het proces gegaan is. Je mag dan gevraagd en ongevraagd advies geven. Of het kan gaan om de strekking. Dit zou de gemeente in een voorlegger bij de nota kunnen voegen: 'wat wil de gemeente weten?'

Opgemerkt wordt dat men in dit geval dan wel een vertrouwensrelatie moet hebben, want de politiek kan wel eens iets 'anders' formuleren.

Een advies is om op de procedure en de termijnen te letten.

Ook is het handig om aan de gemeente te vragen waar ze op dat moment mee bezig is, zodat vooraf praktische inschattingen kunnen worden gemaakt.

Vanuit de zaal komt de opmerking dat aangaande de Wmo verschillende belangenorganisaties veel werk hebben verricht; er is over een lange periode veel papierwerk verzameld, maar het heeft weinig tot niets opgeleverd, ook niet met inachtneming van de inbreng van de organisaties.

De dagvoorzitter sluit de dag af met de concluderende vraag of we blij moeten zijn met burgerparticipatie. De aanwezigen uit de zaal antwoorden dat dit het geval is, want burgerparticipatie geeft je de keus om mee te kunnen praten. Je moet gehoord worden. Inbreng is een voorwaarde voor participatie.